

Q. F. F. Q. S.
DISPUTATIO EXEGETICO-THEOLOGICA

DE
LEGE CEREMONIALI
AD
CHRISTUM
PÆDAGOGO,

Gal. III. 24.,

QVAM

CONSENSU MAX. VENER. FACULT. THEOL. ABOENS.

Publice examinandam modeste sifit

L. H. Q. S.

DIE XII. SEPT. MDCCL.

PRÆSIDE

Mag. OLAO PET. ÖHRLIN,

V. D. M. & S. S. THEOL. BACCALAUREO,

RESPONDENS,

ERICUS SELLIN,

Smolandus.

1750.

A BOÆ,

EXCUD. JOH. KÆMPE, REG. ACAD. TYPOGR.

Handelsmannen i Stäpelstaden Åbo / Ehreborne
och Högvållachtad

Mr. JACOB BREMER,

Min gunstige Gymnare.

SÅ Offer-Lagen här beskrifis,
Som Abrah'ms slägte borde wisa
Til Den, hvarutom icke gits
För Lag-skrämt samvet' någon lisa;

Så rör's en sak, then Lärde Män
Med idogt arbet fört ureda;
Men lämnat mycket ogiordt än,
Hvar til man kan sin tanka leda.

Hvad härom uti dese blad
År omrört; jag ER wördsamt skräcker,
MIN HERRE; när jag vågar ståd,
Och det i liuset utgie tänker.

Then yunst, jag niutit har af ER,
Förtienar väl en bättre gåswa;
Doch, at den ett försmås, jag ser
At EDELR godhet wil mig låswa.

Lef säll och räkna många åhr
Til Handlens flor och Ständers heder!
Niut ewig frögd, när sent på bår
ER jordsta hydda lägges neder!

Min gunstige Gynnares

Hdmjuke tleinare
ERIC SELLIN.

I. N. J. C. S.



Vod lex Ceremonialis sit morte Christi adeo abrogata, ut Christianorum obliget neminem, est res adeo clara, ut eandem in dubium vocare hodie nemo sane sustineat, nisi aut ignorantiam profundans, aut malitiam, prosus pudendam, aut superstitionem denique pietatem, prodere velit. Paulus quereretur, suo tempore fuisse, qui collum iugo Ceremoniarū. subesse superstitione plane praeoptabant. Nostro tempore si viveret Legatus hic Divinus, cogeretur omnino suam mutare querelam; dantur enim homines, qui & se, & alios exleges esse oppido contendunt. Qui cum neque se, neque alios, ut Christianos, lege morali obligari, Christo exhibito, putent, sollicite quaerunt, quae in sensum suum turpiter torqueant, Dicta sacrae scripturae. Et ut id, quod res est, ingenue dicam, vocant sibi non raro subsidio ea, quae a Commentatoribus nostrae Ecclesiae non satis determinate sunt prolatas, nondum subortis, nec praevisis iis, quibus jam infesta-

festatur Ecclesia nostra, quaestib; qvibus accenseri merito potest quaestio de oraculo Divino Gal. III: 24. obvio: Lex est Pædagogus noster ad Christum, Ad Legem ne moralem, an ad Ceremonialem, sit referendum? Non eo inficias, qvin Nostratium sint, qvi hoc dictum de Paedagogia, seu usu legis moralis in homine, cui Christus ex Evangelio innotuit, non minus converso, qvum converten-do, interpretantur; Dantur autem in nostra etiam Ecclesia magni ingenii acuminis viri, qvi idem de sola lege Ceremoniali explicuerunt; Nostrum jam erit, pro modulo ingenii nostri suasu, non dicam, iussu eorum, qvorum inter-est, disquirere, cuinam sententiae, horum vel illorum contextus patrocinetur; Tuum erit, Lector integerrime, innocentem banc nostram opellam in partem interpretari meliorem.

Adsis nobis, optime Deus, tua gratia, ut qvicquid co-gitetur, qvicquid scribatur, redundet in nominis tui glo-riam, Ecclesiaeque tuae salutem!

Gal. III: 23, 24, 25.

Περὶ τῆς δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὅποιον εὐφυρέμεται συγκεκλησιῶν εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν αποπαλυφθῆναι.

Οἵτε οὐνος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέροντες εἰς χειρὶν, ἵνακ πίστεως δικαιοθῶσεν.

Ελθόντες δέ τῆς πίστεως, ἃκ ἐπὶ υπὸ παιδαγωγὸς ἔσμεν.

§. I.

AD rite intelligendum oraculum hoc Divinum observare iuvabit in Ecclesia Galatina tres præcipue disseminatos fuisse ab impostoribus errores, quo-

qvorum primus erat falsa de justitia operum doctrina, secundus vana de obseruantia legis ceremonialis postulatio, tertius impia de legis moralis post mortem Christi omnimoda abrogatione persuasio.

§. II.

DE impostoribus, qui se Galatis, ut ipsos seducerent, astute obtruderant, sic loquitur Apostolus Gal. 1: 7. *Sunt, qui vos dementant, volentes evangelium Christi pervertere.* cont. 11: 4. v. 10. His seductoribus, qui docebant hominem obseruantia legis Cer. justificatumiri, obvium ivit Legatus Divinus Gal. 11: 16. *Novimus hominem justum fieri non operibus legis, sed fide in Christum.*

§. III.

Ils, qui observantiam legis Cer. Christianis ad salutem esse necessariam insulsi, urgebant, opposuit Apostolus Gal. v. 2. *Ego Paulus dico vobis, quod, si vos circumcidamini, vobis non proficit Christus.*

§. IV.

EOs denique, qui exinde, quod lex Cerem. morte Christi antiquata erat, sibi & aliis neqviter persuadebant, exauktoritatem quoque esse legem moralem, ne deciperentur, adhortatus est Paulus Gal V. 13. *Vocati estis, fratres dilecti, ad libertatem, videte autem ne libertas carni peccandi anjamdet.*

§. V.

Hilce præmissis, progredimur ad explicationem Dicti, quod ut fundamentum tractatiunculae

nostræ subjecimus, breviter ostensuri argumentis ex cohærentia texus petitis, Apostolum per legem ad Christum Pædagogum intelligere, legem Ceremonialem.

§. VI.

LEx Ceremonialis est ordinatio Divina circa doctrinam de Christo venturo typicam.

§. VII.

Quoniam lex ceremonialis inculcabit doctrinam de sacrificiis, Christum ut optimum & perfectissimum tandem futurum sacrificium adumbrait, pædagogus erat ad Christum, qvo ut antitypus, in cruce oblato, lex Ceremonialis, quæ typum eius, seu umbram habebat, cessaret necesse est Col. II. 17. Hebr. VIII. 5. X. 1.

§. VIII.

QVia finis legis ceremonialis erat victimarum animalium involucris & typis Christum moritum ostendere, Judæos, quibus data erat ad diligentem sui obseruantiam firmiter obstringebat, fine autem ejus morte Christi obtento, omnimoda ejus ulterior evanuit obligatio.

§. IX.

LEx cerm. postmortem Christi obligabat prorsus neminem; impostores itaque merito appellavit Apostolus eos, qui novitos Christianos perturbabunt dictantes, legem Leviticam sine salutis discrimine non posse negligi Act. XV. 1.

§. X.

§. X.

S'eductorum, Galatas sollicitantium; qvidam pro sola circumcisione tanquam pro aris & focis pugnabant, qvibus respondet Paulus Gal. V. 3. *Ego confessor, quod quicunque, qui circumcidatur, teneatur ad observandam totam legem ceremonialēm.* Provocat qvoqve Apostolus ad exemplum Titi, itineris sui in Judæam comitis, cui, licet Græco, non tamen injuncta est circumcisio a Christianis in Iudea degentibus, Gal. II. 3.

§. XI.

Quoniam lex cerem. erat paedagogia, seu doctrina de Christo venturo, necessario cessare debebat, cum suborta esset doctrina de Christo, jam tum exhibito. Ita argumentatur Apostolus; aut Christus non venit; aut antiquari debet lex cerem. ³ at Christus jam venit etimplevit omnia, qvæ de ipso inculcavit lex cerem; ergo lex cerem. ut doctrina de adventu & morte Christi, ut futuris, omnino abolenda. Non enim poterat prædicari ut venturus, cum jam tum venisset.

§. XII.

Cum itaqve lex ceremonialis esset omnino doctrina de Christo venturo & morituro, iure meritoqve dicitur ipsa paedagogus ad Christum; de qua re ita loquitur acutissimi ingenii Vir Schomerus Comment. in Epistolam ad Col. II. 22. *I. psae Leges Leviticae in vero suo usu erant paedagogia ad Christum & sic salutem hominibus promovebant.*

§. XIII.

§. XIII.

DE hac legis cerem. paedagogia sic loquitur Paulus in textu, quem explicandum in nos suscepimus: Prius autem quam fides venit, custodiebamur lege, fidei revelandae conclusi. Fuit sic lex paedagogus noster ad Christum, ut fide justificaremur; nunc autem postquam fides venit, non sumus amplius sub paedagogo.

§. XIV.

IN commatibus hinc quater occurrit vocabulum fidei, quod in primo & ultimo sumitur objective pro doctrina de Christo jam exhibito, efr. Gal. I. 23, in medio autem subjective pro fide, quia creditur, seu fiducia.

§. XV.

Quoniam lex ceremonialis inculcabit Christum venturum & passurum, erat inter ipsum & legem cerem. relatio, cum illa typum & umbram haberet, cui ille ut antitypus correspondebat, luce sua lucet, hanc legem esse ad Christum, quem unice respexit, paedagogum.

§. XVI.

Deinde, quia lex paedagogus opponitur fidei, & per fidem intelligitur doctrina de Christo, qui venit, sequitur vi oppositorum, ut lege paedagogo indigitetur doctrina de Christo venturo; Lex Ceremonialis erat doctrina de Christo venturo; ergo nomine paedagogiae venit Lex ceremonialis.

§. XVII.

Hac legis paedagogia manuducebantur sub vet. test. Judæi, ut fide in Christum justificarentur.

tur. Lex moralis Christum plane ignorat, ergo ad eum, quem ignorat, manuducere non potest, ne-dum facere, ut in Ipsum fiducialiter credant, fi-ducia enim in Christum sine prævia de ipso no-titia, & quidem sufficiente, concipi non potest. De lege itaque ceremoniali, quæ Christum, ut scopum suum primarium, unice respexit, hoc loco agitur.

XVIII.

LEx moralis quia in æternis justitiæ Dei regulis fundatur, est non minus ac ipse Deus immu-tabilis, adeoque quousque Deus manserit, manebit quoque non minor post Christum natum, quam ante, legis moralis obligatio, qua ens finitum In-finito obsequium præstare obstringitur. Et lege, cuius meminit Dictum nostrum, custodiri & con-cludi ad adventum tantum Christi dicuntur Judæi; per se patet, hoc loco, aut agi de sola lege ce-remoniali, aut legem moralem adventu Christi etiam prorsus abrogatum; cum autem fallum sit posteri-us, verum est prius.

Synecdocha quadam dici legem esse abrogatam. Si enim per legem intelligas voluntatem Dei, ut sane lex aliud non est quam perpetua Dei voluntas, quis obsecro dicet volun-tatem Dei, ne fiat, aut praedicetur, esse abrogatam? At cum lege Dei quadam pro tempore & personis externa & typica præcepta sint, fit, ut lex abrogata dicatur, cuna revera duntaxat pars sit abrogata, qua traduntur typi-ca. Nam aequum est, ut corpori cedat umbra, & per-fectiori imbecilius. Vid. Heinric. Bullingeri Comment. in VII. II. Hebr.

§. XIX.

§. XIX.

Quoniam vocabulum *No^mis* in textu obvium adeo est generale, ut ex eodem ipso colligi non possit, quænam eodem insinuit lex; moralis ne, an Ceremonialis cert., pro circumstantiis contextus est vocula hæc adplicanda; ex attributis enim & prædicatis cognoscitur natura subjecti. Nam talia sunt prædicata, qualia admittuntur a suo subiecto.

§. XX.

Series orationis Paulinæ, oraculum hoc antecedentis & conseqventis, per caput saltem secundum, tertium, quartum, & quæ partem etiam quintum, ad oculum ostendit, oscitanter non legenti, Apostolum loqui de rebus, quæ sola injungebat lex ceremonialis.

§. XXI.

Mentio fit circumcisionis, ad quam recipiendam non adactus fuit Titus, licet Græcus. Gal. II. 3. Circumcisio erat sacramentum initiationis, cui non tantum Judæi, sed etiam alii Judaicæ religiosi Candidati initiari debebant. Et quia qui sacramentum circumcisionis recipiebat, obligabatur totam servare legem ceremonialem Gal. V. 3. clarum est circumcisionem esse peculiare legis ceremonialis statutum. Præsente autem, ut corpore, Christo, Circumcisio cum reliquis Ceremoniis, typorumq; umbris negligi debebat. Et quia frustranea, quinimo peccaminota omnino erat legis ceremonialis post mortem Christi observatio, Titus, licet non cir-

circumcisus, receptus tamen est a membris Ecclesiæ Christi, in Judæa ex Judæis oriundis collectæ.

§. XXII.

QStendit præterea Paulus, se dum Antiochiæ subfisteret, reprehendisse Petrum ideo, qvod, cum solus eslet cum fidelibus gentibus comedenter cum ipsis, qvod Judæi, admodum zelotæ Legis Mosaicæ, sibi religione ducebant, ne cibos, lege vetitos, comedendo immundarentur; advenientibus autem eo a Iacobo, seu Hierosolymis, Judæis, ab illa fidelium ex gentibus communione se subtraxit Gal. II. 11, 12.

§. XXIII.

LEx qvæ discrimina ciborum observare jubebat, erat ceremonialis, unde constat etiam hic loqui Apostolum de lege ceremoniali,

§. XXIV.

Ulterius argumentatur Legatus Divinus adversus Judaizantes ex natura legis ceremonialis versu 19. capituli proxime citati: *Per legem mortuus sum legi.* Lex ceremonialis pædagogus erat ad Christum, id est, manuducebat homines per ceremonialium & sacrificiorum typos ad Christum. Cum jam pædagogia hujus legis ultra adventum Christi non duraret, vi naturæ ejusdem seqvitur; ut ultra adventum Christi non duraret ejus obligatio circa ceremonialium & sacrificiorum observationes; sed e contrario, fine, qvem intendebat, tandem obtento, obligaret homines ad sui negligentiam: cum enim illud, qvod perfectum erat, jam venisset,

nisset, illud quod imperfectum erat, omnino evanesceret. Hebr. VII. 18. VIII. 7.

In exegesi sua ad hunc locum scribit Magnus Schomerus. Quod mortuus sit legi, a lege solutus, seu non tenatur ullis legis Ceremoniis; ex hac hypothesi dicit, se legi mortuum esse, id est, respectu legis ad instar mortui baberi, quod ejus ceremoniis non teneatur, neque sub iugō legis servili vivat amplius, idque per ipsam legem, cuius nempe ceremoniae atque sacrificia ad instar paedagogi ad Christum ducunt, & expiationem in illa sperandam, typis suis vel typice adumbrant. Itaque per illum legis typum istuc adductus est, ut nunc ab ejus iugo liber sit.

D. Job. Michaëlis in Notis Crit & Exeget. ita loquuntur. Lex ceremonialis (constitutiones legales) nihil in nos dominii habet.

§. XXV.

PErgit Apostolus in pertexenda orationis suae te la demonstrando, justificationem peccatoris coram Deo non esse operibus legis, seu observationibus ceremonialium, sed fidei in Christum adtribuendam. Nam Abraham credendo in Deum ante, quam circumcisus erat, justus reputatus est; ergo non ex observationibus ceremonialium, ad quas rite servandas circumcisionis sacramento Abraham cum posteris suis tenebatur, ut perpetuo commonefierent, se fide in Christum, ex ipsis suo tempore tandem oriundum, justificatum iri. Gal. III. 5. 6.

§. XXVI.

Scriptura, inquit Apostolus vers. 8. inseq. prævidit,

dit, Deum justificare gentiles per fidem; ergo non ex observationibus legis, videlicet ceremonialis; de hac enim hoc loco agitur. Alias nulla foret consequentia. Cum idem justificationis medium sit a parte hominis in gentilibus ac Judæis, nempe fides in Christum, potest gentilis non minus quam Judæus fide in Christum justificari. At si observatio legis ceremonialis tanquam conditio salutis censeretur, non potuisset sane gentilis, cui lex illa data non erat, servari; jam autem cum salvati quoque posset gentilis, per se patet, id non legi ceremoniali, quæ illi non injuncta erat, sed fideli, adscribendum esse. Lex moralis est repetita lex naturalis, adeoque Judæis cum gentilibus communis; at Paulus loquitur de lege, quæ Judæi a reliquis gentibus distinguebantur; atqui lege ceremoniali ab omnibus aliis gentibus distinguebantur Judæi; Ergo de lege ceremoniali sermocinatur hoc loco Apostolus.

§. XXVII.

LEx ceremonialis dicitur jugum servitutis Gal. V. 1. quod nec Judæi, neque patres eorum portare poterant A&t. XV. 10. Hanc legem cum implere non possent, & tamen propter observationem ejus justi coram Deo aestimari vellent, dixit Apostolus, eos, qui sunt sub operibus legis, esse sub maledictione Gal. III. 10. Maledictus quisque qui non permanserit in omnibus iis, quae in libro legis scripta sunt. Si jam maledictus esset omnis, qui non servaret omnia, quæ exstabant in libro legis, & lex

ceremonialis etiam continebatur libro legis, qvam Moles ipsis tradidit, in propatulo erat, eos, qvi legem ceremonialem non rite observarent, esse sub maledictione. Frustraneum itaque erat ex operibus legis hujus qværere justitiam, cum eandem implere non possent.

§. XXVIII.

Ultterius progradientur Apostolus Gal. III. 11. ad. versus Judaizantes provocando ad testimonium Scripturæ, Hab. II. 4. *Justus fide, vivet; ubi iustitia & vita nulla, nisi qvæ ex fide est, adprobatur.*

§. XXIX.

LEx ceremonialis promittit vitam obseruantibus; lat cum a nemine observari posset, factum est, ut ea, qvæ in vitam data erat lex, mortem, seu maledictionem acceleraret. *Homo, qui facit ea, vivit ex iis.* Gal. III. 12. qvæ loquendi formula de sumpta est ex Lev. XIIIX 5. & repetita Hebrech. XX: 11. ubi occurrit vocabulum *πίν*, qvod legem ceremonialem denotat.

§. XXX.

Observavimus §. 3. Paulo fuisse negotium cum impostoribus, ad Judaismum revocantibus, atque cum iis, qvi a seductoribus ad relabendum erant seducti. Ad qvod si rite attendatur, facile perspicitur, quo tendit Apostolus Scribens: *Christus nos redemit a maledictione legis.* Gal. III. 13. Qvod seductores & seducti fuerint Judæi, exinde patet qvod alias ad Judaismum relabi non potuissent. Ad hos, se ipso incluso, restringit orationem suam Paulus,

addi-

addito pronomine Nos, Christus nos, Judaeos, redemit a jugo & maledictione legis ceremonialis; cur nos itaque ad eandem relaberemur? De liberatione a maledictione legis moralis nulla Paulum inter & hosce erat controversia, sed tantum de liberatione a lege ceremoniali, cuius observationē restitutā cupiebant, quibuscū disputabat Apostolus. §. XXXI.

Hanc rem ulterius confirmat Apostolus Gal. IV. 3, 4, 5: dicens: *Nos dum infantes eramus, cogebamur elementis mundi, seu statutis Leviticis. Judæi adsimilabantur infantibus, quousque suberant œconomiae gratiæ typicæ.* Loquitur etiam de hisce acutissime pro more suo laudatissimus Schomerus: *Nos, nempe Judæi, infantes, id est, ad instar infantium, adhuc dum experientiam promissionis Divinæ, & in ea pœculum tum justitiae, tum gratiae Divinæ, non nacti. Custoditi elementis mundi, id est, rebus externis, mundanis, illarum legibus & ceremoniis, ut patet ex Col. III. 20. seq. vocantur elementa non in sensu philosophorum, sed vulgari, quia sunt partes mundi, quibus mundus constat, ut, aqua, sanguis, ignis, carnes animalium, praeputium hominis, cet.* Qvod sermo ad Judæos, jugo leg Cer. liberatos, sit omnino restringendus, docet quoq; Perkin-sus: *Nos Judæi, ego Paulus & reliqui ejus nationis vid. Commentar. ejus ad Gal. III. 23.*

§. XXXII.

Confitetur Apostolus, se una cum fratribus suis Judæis repagulis legis ceremonialis haud aliter ac infantem severa paedagogi institutione nimis coarctatum, sed tempore promissionis tandem

impleteo, gratiore liberatum, dum Deus filium suum mitteret, natum ex muliere, factum sub legem, ut eos, qui sub lege erant, redimeret.

Sub legem, id est, natum ex muliere Hebraea, unde quisquis nascebatur mas, nascebatur sub obligatione circumcisionis admittendae, atque inde legis totius Mosaicae observandae. Propterea igitur voluit Deus filium suum ita nasci, ut quamvis per se ob unionem personalē humanae & Divinae naturae legi subjectus non esset, sed legis potius Dominus confr. Matth. XVII. 25. tamē Legi subjeceretur sponte sua, cum ex hebraea nascetur, ut eos, qui lege sunt, redimeret, mempe Iudeos. Nam ut de Ethniciis loqueretur, a Christo non minus redemitis, praesens argumentum, in quo occupabatur, non requirebat, exemit Iudeos ex jugo servitutis legis ceremonialis, ut una cum Ethnicis filiationem, id est, sensum & frumentum filiationis plenum, acciperent. Nam lex ceremonialis ablata est, quae paries intergerinus erat, ut ex Iudeis & gentibus una communis Ecclesia fieret. Verba sunt laudati Schomeri, a summi aominis Theologo Fectio post mortem auctoris non sine summis encomiis juris facta publici.

Judei ante adventum Christi subditi fuerunt legi respectu ceremoniarum. Vid. Perkins ad l. h.

§. XXXIII.

Regrediamur jam ad explicationem capitil ad Galatas tertii, unde sumus digressi. Opponuntur verū 12. Lex & fides; Lex non est ex fide. Lex ceremonialis est doctrina, seu promissio de Christo venturo; fides sumitur heic objective pro doctrina de Christo exhibito, seu implectione Diuinae de Christo exhibendo promissionis. §. 34.

§. XXXIV.

EX Judæis & gentibus una coalesceret Christi Ecclesia, vi benedictionis, Divinæ, Abrahamo factæ: *in tuo Semine, qui est Christus, benedicentur omnes gentes Gen. XV. 13, 16. Gal. III. 16.* Lex ceremonialis erat paries intergerinus, quo a gentibus ita discernebantur Judæi, ut, nisi hoc penitus diruto & ablato, coaugmentari in unum Judæi & gentes non possent. Ut itaque benedictionis, per Christum in gentes redundaturæ, compotes quoque fierent Judæi, ipsos jugo legis ceremonialis liberavit. Aut enim cessaret observatio legis ceremonialis, aut Judæi una cum gentibus benedictione, Abrahamo promissa, non potituri. Qvod ulterius probat Apostolus provocando ad naturam testamenti, morte Testatoris rati facti, non adaugendi. Testamentum, seu fœdus, qvod cum Abrahamo fecerat Deus, morte Christi ratum factum est *Hebr. IX. 17, 28.* Hujus fœderis sacrificiis, quæ lex ceremonialis quotidianè offerenda imperabat, commonefaciebantur Judæi, quo pacto lex ceremonialis promissum Dei de venturo Christo, non irritum fecit. Hoc autem testamentum non esset adaugendum, qvod sane fieret, si ultra mortem Christi, quæ ad finem suum perductum est, ut Judaizantes urgebant, in umbris diutius continuaretur. Ratio, cur ritus Leviticos continuandos vellent Judæi, hæc est, falso opinabantur, se ferme horum observatione justos futuros, vitamque æternam adepturos, qvod naturæ Testamenti omnino contrariari

Apo-

Apostolus probat, 1:o qvia testamentum in Christum ratum a Deo factum est; Si in Christum, seu ex fide in Christum dependeret, justitia vitaqve æterna frustra derivanda esset ex operibus legis ceremonialis. 2:do Si hæreditas observationibus legis adqviri posset, non esset ex promissione; at Abrahamo gratis data est; ergo hæreditas non ex operibus, sed ex promissione arcessenda. 3:to Qvia nulla lex lata est, qvæ vivificare potest, nulla est ex lege justitia. 4:to Promissio data legi ceremoniali, qvod qui illam servaverit, ex illa esset victurus *Levit. XIII.* 5, at cum a nemine perfecte servi posset, peribat fructus ille promissus. Ergo vita non ex lege, sed ex fide in Christum derivanda vid com. 14. seq. *Gal. III.*

§. XXXV.

Quoniam Lex ceremonialis typorum involucris, qvæ levereurgebat, unice respexit Christum, per se patet, Judæos valde errasse amplectendo umbram, neglecto corpore, umbra præfigurato. Lex enim illa erat propter Christum, non vero Christus propter illam. Nam si nullum fuisset peccatum, nullo opus fuisset Mediatore, nec ulla opus fuisset lege ceremoniali, Mediatorem adumbratura.

§. XXXVI.

Ex gravitate pœnæ cognoscitur culpæ magnitudo: maximum sit necesse est peccatum nostrum, cum pœnam, eidem irrogandam, sufferre non posset nisi Mediator infinitus. Qvia Lex ceremonia-

monialis jubebat quotidianie sacrificare & quodvis peccatum sacrificiis expiare, in aprico est, legem hanc conclusisse ita omnia sub peccato, ut omnibus constaret, justitiam & vitam promissam non contingere creditibus ex operibus legis ceremonialis, sed ex fide. Volebant Iudei ex observationibus legis ceremonialis justi coram Deo apparere, licet quotidianis victimis sui commonefierent debiti atque reatus.

Schomerus, in IV. 12. Rom. Lutheri verso planius sonaret ita: Deter die nicht allein von der Be- schneidung sind / sondern auch sc. i. e. externam carnis notam non solum habent, solaque circumcisione gloriantur, sed qui ita circumcisi sunt, ut jungant sacramento fidem. Ejus rei rationem dat, vers. 13. seqq. quia sine fide cir- cuncisio mere est legalis. ad vers. 15. Quo plures leges sunt, eo plures sunt transgressiones & major sit reatus, non quidem per se, sed in hypothese corruptae naturae, ideoque lex circumcisionis, quatenus consideratur ut lex, non po- tuit nisi salutis viam reddere difficultorem. Et hinc dicitur jugum ducebatur.

§. XXXVII.

LEx, de qua Apostolus cum adversariis disputat, lata est 430. annos post promissionem, Abra- hamo datam, de benedictione ex Semine suo, Christo, in omnes gentes redundatura Gal. III. 17. Lex moralis, quippe quæ in æternis justitiae Dei regu- lis fundata, atque cordibus hominum inscripta, ante exstitit, quam ullus generis humani lapsus exstitit; quid quod nullum peccatum committi potuisse, si nulla lex

lex fuisset. Nam ubi nulla lex, ibi nullum peccatum Rom. IV. 15. at jam exstitit peccatum anteqvam, lex illa, cuius meminit hic Apostolus, omnino exstitit. Lex, qvæ antea exstebat, est naturalis, cordibus hominum inscripta, qvæ repetita & in monte Sinai promulgata dicitur moralis, cui tandem accessit lex ceremonialis, victimis suis lapsum hominem ad Christum deductura.

§. XXXVIII.

Quod Judæi, sese Justos esse reputandos ex observatione legis Ceremonialis, & non ex observatione legis moralis contenderint, vel unico Apostoli argumento evincitur; Ita enim concludit: Abrahamus justus fuit reputatus fide in Christum 430 annos ante datam legem Ceremonialem: ergo non ex observationibus legis Cer.; Heic Judæi objicere potuissent, Abrahamum, licet justificatus non fuerit ex observationibus legis Cer., justificari tamen potuisse ex observatione legis Moralis, qvam cordi suo insitam habebat. Quo facto, dubium non fuisset penitus sublatum, nec conclusio legitima. At cum qvæstio esset solum de justitia ex observatione legis Cer. oriunda, non posset non opinio eorum esse absurdâ de justitia sua, ut effectu, caussa sua 430 annis antiquiori.

Si Deus salvaret homines ex lege, de qua Iudæi gloriantur, solos salvaret Iudæos. Schomerus in Rom. III. 29.

§. XXXIX.

Quoniam lex Cer. erat illis data, ut eadem tanquam

quam medio ex malis, quæ sibi transgressione legis
Moralis adtraxerant, feliciter emergerent, pver-
te sibi imaginabantur, se ex obſervatione legis Cer.,
ut ex opere operato, justos salvosqve futuros; qvod
quam abilonum atque a natura legis Cer. alienum
eſet, perſpicue ob oculos ponit Apostolus provo-
cando ad exemplum Abrahāmi, non ex operibus
legis Cer., tum temporis nondum existentis, ſed
ex fide in Chriſtum, ceremoniarum typis tandem
adumbrandum, omnino iuſtificati.

§. XL.

LEx, quæ post benedictionem, Abrahamo factam,
lata eſt, occupabatur circa manuducendum
hominem per doctrinam typicam ad Chriſtum, di-
cebaturq; Ceremonialis; quæ propter preevaricationes ac-
cessit, donec veniret Semen Gal. III. 19. Duraret itaque lex
ceremonialis, donec Chriſtus veniret, quo tandem
exhibito, penitus aboleretur.

*Lex Cer. ante Chriſtum viguit, in Chriſto mortua, poſt
Chriſtum mortifera eſt.*

(1.) *Q. e. g. circumcisio debebat vigere Gen. XII II.
Tempore Chriſti iam ſepelienda, cum Timotheum Paulus cir-
cumcidere, ob metum ſcandali apud Juiaeos Act. XVI. 3.
Titum vero non circumcidere fineret, propter metum amitten-
dae libertatis Christianæ Gal. II. 3. ſeqq. Sed ſalutem ex ea
quaerenti poſt ascensionem Chriſti mortale peccatum & gra-
tiae eversuum fuit. Act. XV. 10.*

(2.) *Q. e. g. coemetio ſanguinis & sufficiati tempore
Vet. T. erat prohibita. Gen. IX. 4. Lev. XVII. 18. Dent.
XII. 24, 25. ſed tempore N. Test. erat indifferens, & ob*

Judeos tantum adhuc interdicta Act. XV. 20, 20. Sed post praedicationem Evangelii erat haec lex cer. abroganda. Gal. V. 1. 1. Cor. VIII. 13. vid. Theol. Aphorist. Geor. Neuman.

§. XLI.

FX adlatis jam patet, Paulum per legem ad Christum paedagogum intelligere legem Ceremonialem, de qua, an ab iis, qui religionem Christianam erant amplexi, omnino servaretur, Apostolus cum Judaizantibus fervide disceptabat. Circumcisio est janua ad omnes legis Ceremonias, earumque observationem; Unde factum, ceu ex verbo 10. Gal. IV. patet, Galatas admissa circumcisione, etiam reliquos ritus admisisse, nempe observationem dierum, Sabbathi, mensium, temporum, sive festorum & annorum, computum Judaicum.

§. XLII.

Hæc sunt, quæ pro nostra confirmando sententia contextus suppeditat, argumenta, quibus addamus jam magnorum virorum, nobiscum consentientium, testimonia: Sam. Bohlius in Theologia Scripturaria, quam post obitum eius edidit M. Tarnovius, adprobantibus magnis in ecclesia nostra Doctoribus, Gratio Königio Scherzero, Lœschero & Fechtio, dictum hoc de lege Ceremoniali etiam explicuit Loc. De lege.

Schomerus in exegef. ad h. l. scribit ita: Lex paedagogus dicens ad Christum per Ceremonias Leviticas. Kromajerus in Comment. in epistol. ad Galatas, a Scherzero edito, ita loquitur: Lex ceremonialis fuit pae-

paedagogus ad Christum, vid. pag. 251. & pag. 247.
Non amplius sumus sub paedagogo, id est. *Non amplius informamur de Christo ex typis*, qui fuerunt elementa quasi mundi. *Gal. IV. 5.* & pag. 257. *Apostolus ab adventu Christi colligit ad abrogationem sacrificiorum legatum & fæderis antiqui*, quod facere non potuisset, nisi sacrificia legalia futurum Christi sacrificium adumbrasset, adeoque paedagogus ad Christum fuissent.

Schubertus in Institut. Theol. dogm. Loc. de Lege. *Lex ceremonialis est paedagogus ad Christum.*

Dissentientium nobis cum hac in re auctoritati ulterius opponimus auctoritatem Pauli, qui, ceu ex contextu ostendimus, loquitur de lege ceremoniali, ad quam, ne relaberentur, ipsos, quibus cum ipso res erat, graviter adhortatur,

§. XLIII.

Quod legis ceremonialis finis fuerit docere Iudeos, quod sola fide in Christum venturum, & non ex observatione ejus, justificarentur, perspicue satis docet Apostolus Rom. X. 4. *Christus est finis legis in justitiam omni credenti.* Lex ceremonialis jubendo sacrificiis peccata expiare, respexit sacrificium Christi, & adquisitam inde justitiam, fiducia amplectendam. Indigitabat itaque lex haec primum, quod Christus daretur, atque pro peccatis moriretur; Deinde, quod justitia ex sola in ipsum fide unice derivaretur. Ex lege morali non constat, quod Christus daretur, nec quod justitia ipsius sit homini per fidem imputanda. Ignorat enim Christum & consequenter fidem in Christum.

Un.

Unde patet, legem esse ceremonialem, qvæ Christum docet, atqve de fide in ipsum instituit.

§. XLIV.

EX fine rei cognoscitur ejus natura. Nam quævis finis, talis quoque natura rei, qva finis obtinendus. Christus dicitur Θελον τῷ νέῳ loco proxime citato. Si jam Christus scopus & finis legis fuerit, ita comparata sit oportet lex, ut Christum tanquam finem suum respiceret. At lex ceremonialis Christum sacrificiis, Ceremoniis, typis & umbris suis unice respexit: ergo natura ejus erat ad Christum, ut finem suum, hominem deducere. In hunc locum etiam acute pro more suo loquitur Schomerus, Exeg. in Rom. X. 4 Propterea lata lex Moses, ut agnita inde imperfectione nostra, ad modum placandi Deum per figuram sacrificiorum dueeremur, id est, ad Christi satisfactionem fide amplexandam; & propterea lex dicitur paedagogus ad Christum Gal. III. 24. quod quasi nos manuducat, & erudit, ut de Christi officio sacerdotali simus solliciti. Docet Paulus ad verbum fideli pertinere, quod nempe dum lex manuducit ad Christum, & per sacrificia umbratica iubet reatum expiare, doceat fidem in Christum, & sic non ratione sui, sed ratione fidei, legem Dei possibilem esse, dum nempe fide in Satisfactionem sarcitur, quicquid nostris deest operibus, & sic patet, quomodo legis finis sit Christus. Conf. annot. hujus ad verl. 6. inseq.

Cel D. Job. Henr. Majus in Oeconomia tempor. N. Test. Cap. XII. §. X.

Non negat Apostolus, quod Judæi magnum habeant
pro

pro Deo zelum, imprimis contra idololatriam gentilium,
 & legis opera vehementissime urgeant, sed zelum istum
 non ex certa scientia oriri, sed in vario errore fundari,
 adeoque dispergere Deo & eorum saluti obesse, hinc probat,
 quod justitiam fidei, per Evangelium obtatam, ignorant
 & accipere, nolint, imo eam destruere quovis modo; contra
 vero propriam suam justitiam stabilitare & obtainere, per-
 tinacissime quaerant, atque hoc ipso justitiae Dei se non
 subjiciant, sed malitiose eam repudiant Rom. X. 2 3. Cum
 tamen ex ipsa lege Mosis meliora scire potuerint, quippe quae
 testetur, quod finis legis sit Christus, ad quam vocat instar
 paedagogi Gal. III. 24.

§ XLV.

Fideles Novi Test. tenentur non minus lege
 morali, quam fideles sub Vet. Test.; At hi
 gravabantur Ceremoniarum jugo, illi vero non i-
 tem. Libertas itaque Christiana, servituti legali
 opposita, indicat liberationem a lege Ceremoniali,
 quæ servitus vocatur, tutela Mosis, & jugum im-
 portabile. Alioqui enim libertatem in conscientia
 ab inferno, morte, peccato & damnatione, per
 fidem in Christum tam habebant, quam nos. At
 in servitute erant sub lege ratione rituum & Cer.

Cum autem adhuc mirum videtur, quare cum etiam
 tum temporis, si. in Vet. T. aequa viguerit illa promis-
 sio, quae est ex fide IESU Christi, atque nunc, quippe 430.
 annis ante legem data, quare inquam legibus tam multifari-
 us obnoxii fuerint prii veteres? Resp. Hoc factum est
 consilio sapientissimi DEI, qui hoc pacto imbecilli nostrae, vel
 piorum veterum naturae quam optime consultum voluit, de-
 tinens

tinendo illos in umbris Leviticarum Ceremoniarum, atque in obedientia legum praescriptarum, non secus atque fui minorennes, ac ephebi, antequam annos discretionis attingunt, adeoque libertatis confortes reddantur, sub potestate paedagogi concludi atque coerceri solent, atque sub bjuris institutione ad ubiorem doctrinam praeparari. Quare lex quasi paedagogus noster fuit ad Christum, nosque in patribus nostris tanquam fidelis Praeceptor ad Christum manuduxit typis atque umbris suis, ut ita ex fide unice nos iustificari constet. Qvod omnino clarus patet consideranti, quomodo omnes cultus Levitici Ceremoniae per Christi sacrificium, unice valentissimum, sint abrogatae, unde relinquitur, nullum alium iustificandi modum superesse, quam quae fide contingit in Christum. Qvod si per sacrificia Vet. T. iustificari potuissimus, utique non esset locus alii iustificandi viae, scil. quae est per fidem. Verba sunt Cel. D. Job. Michaëlis in not Crit. & Exeget. ad Gal. III. 22. ab immortali Theologo Jo. Fechtio magnopere laudatis.

§. XLVI.

Qui duntaxat Pædagogus est ad alicujus cognitionem, is nondum perfecte aliquem deducere potest ad plenariam istius perceptionem, non tam ratione sui, quam personæ, quam instruit, utpote quæ per ætatem puerilem nondum satis capax est perfectioris, rei propositæ, indaginis. Lex Ceremonialis ut pædagogus prima de Christo tradebat elementa, Evangelium vero plenariam cognitionem, Christum, ut jam exhibitum, proponendo. Lex autem Moralis de Christo, quippe quem omnino non novit, nulla omnino habet elementa

menta. Unde satis superque constat, solam legem Cer., & non Moralem, esse doctrinam de Christo, carne investiendo, fiduciaque adprehendendo.

§. XLVII.

Quoniam lex, quæ prima tradebat de Christo exhibendo rudimenta, est paedagogus ad Christum, & lex Ceremonialis sola prima de Christo exhibendo tradebat rudimenta, erat lex Cer. sola paedagogus ad Christum. Paedagogia competit infantibus; Iudei erant infantes; lex itaque Cer., ipsis data, erat paedagogus, ut fide in Christum justificantur. Qvod probat Apostolus dicens: *omnes enim filii Dei estis per fidem in Christum Iesum Gal. III. 26.*

Omnis enim, sive Iudei, qui sub paedagogia legis, sive gentiles, qui hoc paedagogo caruistis (paedagogus ille Iudeis opportunus fuit, per quem ad Christum adducerentur, vobis autem gentilibus non est necessarius, cum sine legis opera fides & adoptio haberi possit) ex fide filii Dei estis (adoptivi) nec quidem parvuli & sub paedagogo, quales erant patres, sed adulti, emancipati, atque in hereditatem immissi, καὶ ἵζονται ita dicti, respectu Iudæorum & Vet. Testamenti, ideoque ad legem, quasi ad paedagogum recurrere necesse non habetis. Nam iustitia est ex fide, non ex lege, non ex ceremoniis, quippe quæ nos non in se retinebant, sed ad Christum ducebant. Vid. Synopl. Crit. Poli ad h. l.

§. XLVIII.

Si lex Moralis, seu naturalis, fuisse ad Christum

pædagogus, Pædagogo ad Christum gentiles non sane caruissent, cum legem naturalem cordibus insitam haberent. At cum lex Ceremonialis sola esset pædagogus ad Christum, & hæc lex Judæis data esset, tallo sibi imaginabantur, tene Deo esse gentilibus acceptiores, licet ad genuinum ejus finem, Christum, fide apprehendendum, quem lex illa perpetuo instillabat, minime adtenderent. Ostendit Apostolus, observationem legis Ceremonialis haud quaqvam incurrere in negotium justificationis, nec præputio idem, postqvam fides venisset, impediri: *Quia in Christo IESU nihil valet circumcisio, nec præputium, sed fides per caritatem efficax Gal. V. 6. VI. 15.*

§. XLIX.

Finis legis Moralis est docere homines, quid faciendum, quidve fugiendum, quem finem si observasset homo, nullo opus fuisset Mediatore. Qualis primitus erat finis legis moralis, talis quoque est jam: at primitus ejus non erat ad Christum deducere, utpote in statu integritatis non necessarium; ita nec jam, qvippe immutabilis prorsus, qvia in immutabilibus æternæ justitiae Dei regulis fundata. & hinc est, qvod, cum Deus finem intentum ab homine propter intercedens peccatum ex lege morali obtinere non posset, propiciendum Ipsi esset de alio medio, lege videlicet Ceremoniali, qva homo lapsus ad Christum, amissæ per peccatum justitiae Restauratorem, justitia sua vicaria ducetur. Facere per plura, qvod æque bene fieri potest per pauciora, minus est sapientis. Si homo ex lege mora-

morali Christum cognoscere, & fidem in Iplum concipere potuisset, lex Ceremonialis, ut paedagogus ad Christum, neqvaquam accessisset.

§. L.

Obijcis: Lex moralis indirecte, seu per accidens, dicit ad Christum; cognitis enim ex ea peccatis, doloreque inde exorto, fugit ad Christum peccator; Resp. Duplex est hic effectus, dolor de peccatis, & refugium ad Christum; alter est legis moralis, alter vero Evangelii, cuius vices supplebat sub Vet. Test. Lex Ceremonialis ostendendo sacrificiorum typis ad Christum. In nobis, ut Christianis, quibus ab ipsa usque infantia ex Evangelio innotuit Christus, observatur hic effectus, ut lege contriti querant Christum, sed non est generalis hic effectus; Nam dantur etiam, quos ad desperationem adigit cognitione peccatorum, ex lege orta. In nobis itaque difficile dignoscitur, cuinam, legi ne, an Evangelio, effectus hic sit tribuendus. Negotium hoc potest illustrari exemplo gentilis, qui ne micam quidem notitiae de Christo habet, in illo operatur lex naturalis, seu moralis, peccati cognitionem Rom. II. 15. at notitiam de Christo non item; unde in ipso nihil nisi mera subnata sit desperatio. Neque enim majorem fructum lex, qua talis, dare potest, quam ut timore nos concuteret. Verba quoque sunt saepius laudati Schomeri ad verl. 15. IX. Rom.

§. LI.

Ex lumine naturae constat dari peccatum, at, an

detur Mediator, neque directe, neque indirecte ex eadem constat. Nam si hoc quodammodo ex lege naturali constaret, sequeretur, doctrinam de Christo, non esse articulum purum, cum tamen adeo purus sit, ut mysterium sit a seculis absconditum. Qualis enim conclusio? Lex naturalis, seu moralis, omnino plane ignorat Christum, & tamen dicit ad Christum; At quomodo potest vel indirecte ducere ad Christum, cum Ipsi plane ignoret? Eodem jure possunt mors, infernus & diabolus dici paedagogi ad Christum, hos enim Christianus exhorrescens fugit ad Christum. Hinc perterritus contigit ad Christum: ergo ex hinc habet notitiam, taliter indirectam, de Christo. §. LII.

Qui itaque urgent Pædagogiam legis moralis hoc sensu, fallaciam consequentis & consequentiæ committunt, confundendo ea, quæ rem aliquam consequuntur, cum iis, quæ ex re quadam sequuntur, & fluunt. Observant refugium ad Christum sequi agnitionem peccati, ex lege excitatam; ergo derivant refugium peccatoris ad Christum ex lege, non satis attendentes, effectum esse Evangelii, peccatori ante operationem in ipso legis, omnino noti. Et cum lex moralis ignoret Christum, vocatur ad ipsum homo per Evangelium, quod confiteritur quoque Megalander noster B. Lutherus, dum dicit: Jag tror / at jag af mit egit förfuist eller kraft icke tro kan / eller komma til min Herru Jesum Christum / utan den Helige Ande hafwer mig kallat NB. genom Evangelium Se Lutheri

theri Cateches 3. artif. om den Helige Ando/ och
Helgessen.

*Quanquam vero, ut ex ipsa tradita hactenus de/cris-
pitione patescit, longe inter se diffideant lex & Evangelium,
in praxi tamen & respiciendo conversionem hominis con-
junctissime concurrunt, diverso tamen modo & concursus
genere. Nam lex rigorem suum ostendendo hominem ad
agnitionem peccatorum & miseriae suae adducit, atque
adeo indirecete hominem movet, ut de medico circumspiciat,
quo sensu lex dicitur paedagogus ad Christum. cet. Verba
sunt immortalis Viri, D. Jo. Fechtii, Theol. Thet. &
Polem. Compend. Loc. de Leg. §. 39.*

§. LIII.

STATUERE legem moralem esse paedagogum ad Christum, seu doctrinam de Christo, est de improviso colludere cum iis, qui nullam praeter naturalem, curant religionem; quæ sufficere sane posset, si lex naturalis esset paedagogus ad Christum, seu doctrina de Christo. Ad quæstionem: *An notitia Dei naturalis sit ad salutem sufficiens?* Respondent Theologi, Non: Ratio, quia Christum, salutis fundamentum, lex moralis ignorat. At si lex naturalis sit paedagogus ad Christum, non ignorat Christum, & conseqenter ex iporum hypothesi ad salutem sufficiens.

§. LIV.

PORRO, si lex moralis esset ad Christum paedagogus, seu de Ipsi doctrina, & lex illa paedagogus est adeo abrogata, ut is, qui te eadem ultra adventum Christi teneri præoptaret, amiserit Christum,

sum, gratiaque exiderit. Gal. V. 4., sequeretur sane illud, quod altera impostorum in Ecclesia Galatina Classis, §. 4. notata, postulabat, nempe omnimodum eorum, qui Christum agnoscunt, liberationem ab obligatione legis moralis. Vid. Alethophili Tractat. Nödig undersökning om the uti vår Lutheriska Församling nu för tiden måst gångse Theologiska stridigheter. II. N:o X. seqq.

§. LV.

Quoniam Iudei erant nimis Zelotæ legis Ceremonialis, & justitiæ, quæ ex observatione ejus se gaudere insulso somniabant, solum confidentes, saepius cum ipsis, ea de re exterbuit Pauli Disputatio, quæ, data semper occasione, pervicaciam eorum in continuandis typorum umbris, atque speranda inde justitia, repressit atque refellit. Opinabantur, circumcisionem, quæ janua erat ad reliquos legis Ceremonialis ritus, non posse sine dispendio salutis negligi, adeo ut, hac neglecta, ipsis, licet Christo alias adhaerent, regnum occluderetur cœlorum; Apostolus autem ostendit, non esse in iis, qui Christo adhaerent, damnationem, licet legem Ceremonialem negligerent: *Nam quod lex Ceremonialis carne infirmata, praestare non potuit, praestitit Deus mittendo Filium suum in similitudine carnis peccati, & damnavit sic peccatum in carne per peccatum.* Rom. VIII. 1. 3.

Quod justitia, quæ coram Deo valet, non sit ex operibus legis, sed ex fide in Christum, derivanda, rotunde omnino, acute atque perspicue ostendit in dissertat. sua Synodali plane egregia de BONIS OPERIBUS, tum temporis

ris in Loimiocki Past. & Praeposit., bodie vero in Alma
bac Aboënum Academia S. S. Theol. PROFESS. PRIMAR.
& Archipraepositus, p. t. Facult. suae DECANUS Dn.
GABRIEL LAURÆUS, VIR de Ecclesia, de Patria, de
virtutum, artiumque Seminariis, meritissimus, non minus
pietate & eruditione, quam annorum canitie venerabilis.

§. LVI.

Quod Apostolus hoc etiam loco egerit de lege Cer., seqventibus probabitur argumentis. Apostolus dicit, Deum quid efficeret, qvod lex efficere non poterat; Quid autem? Restitutionem generis humani. Qvo medio? Mittendo filium suum. Qværitur, an finis erat legis moralis lapsum erigere hominem? Non. Ignorat enim Christum, per quem restauratio fieret. Lex Moralis hominem integrum, Ceremonialis autem lapsum respexit. Finis legis moralis est præscribere homini facienda & fugienda, qvo fine cum excidere nequeat, ipsi exprobrari non posset, qvod præstanta præstare non valeret; Legi, cuius hic sit mentio, objicitur, qvod efficienda efficere nequivret.

§. LVII.

Quæritur iterum, an lex Ceremonialis intende rit restitutionem lapsi hominis? Procul omni dubio. Nam omnibus suis sacrificiis, qvæ severe urgebat offerenda, deduxit hominem ad qværendam in Christo, typis adumbrato, unice restitu tionem. Lex autem Ceremonialis cum umbram tantum haberet bonorum futurorum, non ipsam imaginem, non poterat eos, qui sacrificabant, perficere. Heb. X. 1. Unde infirma dicebatur.

§. 58.

§. LVIII.

NULLO Scripturæ S. Dicto ostendi potest, legem moralē dici infirmatam; Lex autem Ceremonialis dicitur *infirma* atque *egenā* Gal. IV. 9. *statutum externum* Gal. IV. 3. Moralis autem quippe quæ cordibus hominum inscripta, *internum*. Rom. II. 15. Expressis verbis dicitur Lex Ceremonialis propter infirmitatem suam abroganda Heb. VII. 18, 19. quia non poterat eum, qui *sacra ista* peragebat, secundum conscientiam perficere Hebr. IX. 9. Fieri enim non poterat, ut *sanguine bovino & hircino* auferentur peccata. Hebr. X. 1. 4. Hoc Dicto abunde explanatur, quid, & quam legem per adūalorū rā vīus, Rom. VIII. 3. intellectexerit Apostolus.

Nihil ad perfectionem adduxit lex, verum erat introducō ad spem potiorem, per quam adpropinquamus Deo Hebr. VII. 19. Ad quae rotunde omnino Bullingerus: *Quia enim dixerat, legem propterea esse abolitam, quod imbecilla esset & inutilis, poterat quis non immerito obsecere, an inutile illud esse censes quod tradidit Deus. Respondeatur; Inutilis sane & infirma est lex. Nam ad perfectionem nihil conductit. Hoc est, Ceremoniae legis, ipsum Saerdotium & sacrificium Leviticum peccata non tollunt, itaque infirma & inutilia sunt. Cur itaque instituta? ut introducerent ad spem potiorem, id est, ut Christi essent figura, per quem ad Deum accedimus. Nam cum is sit via, veritas & vita, nemo ad Patrem venit nisi per Christum. Monebant ergo Ceremoniae nihil elementis esse tribuendum; sed omnia futuro Messiae. Nam de lege mandatorum sic scripsit idem ille ad Galatas Apostolus: Etenim si data esset lex,*

lex, quae posset vivificare, vere ex lege esset iustitia, sed lex omnia sub peccatum conclusit; ut promissio ex fide IESU Christi daretur credentibus. Porro antequam fides venisset, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, quae erat revelanda. Itaque lex paedagogus noster ad Christum, ut ex fide justificaremur. Gal. III.

§. LIX.

Ulterius, & condemnavit sic peccatum in carne per peccatum. Phrasis illa πειδιαπίας significat piaculum, ceu elucet ex Hebraeorum X. 6. ubi quoque occurrit, & τῷ Hebraorum ΠΝΩΝ Psal. XL. 7. respondet. Cum jam hoc loco mentio fiat sacrificii expiatorii, & nulla lex praeter Ceremonialem tradat sacrificia, sole meridiano clarus est, heic agi de Lege Ceremoniali, & non de morali. Et hoc ex contextu.

§. LX.

Cum lex Ceremonialis restorationem hominis intenderet, intendebat quoque justificationem, sine qua homo restaurari non potest; condemnavit itaque Deus peccatum in carne per sacrificium pro peccato, ut δικαια jūstitia, quam urgetabat Lex Ceremonialis, impetraretur ex fide in Christum, & non ex observationibus hujus legis.

Δικαιωμα usurpatur de lege Ceremoniali Hebr. IX. v. 1. 10. Luc. I. 6. Ludov. de Dieu ita loquitur. Δικαιωμα respondet Hebræo חֲדָשָׁה Num. XXX. 17. Dent. IV. 5, 14. 40. 45. denotatque leges, quas Deus Iudeis dedit praeter Legem moralē, sive naturalē, omnibus datam, peculiaria instituta circumcisōnis etc. quae δικαιω-

paro vocantur Hebr. IX. 1. ut & Luc. I. 6. ubi ~~magis~~ in
magis praeceptis moralibus subjicitur. Vid. Synops. Crit.
Poli ad verl. 3. Cap. VIII Rom.

§. LXI.

EX hisce patescere facile crederemus, Legem Cerm., & quidem solam esse paedagogum ad Christum, seu doctrinā de Christo venturo; Legem autem Moralem, cum ipsum omnino ignoret, non posse quemquam de ipso instituere. Lex Moralis quando in Solida Declaratione p. 716. Edit. Lipl. dicitur paedagogus ad Christum per paedagogum intelligunt Autores utrum legis Moralis preparatorium in conversione hominis omnino necessarium. Nam nemo potest venire ad Christum sine conversione; nec conversio sine peccatorum agnitione, nec agnitus & redium peccati nisi ex lege, concipi potest. Propt. XXVIII. 13. 9. Ex lege cognoscitur morbus, ex Evangelio autem medicina. Frustra offertur medicina, ubi nulla est morbi tentatio, & morbus est desperatus, ubi nulla speratur medela. Lex Moralis dat occasionem querendi, Evangelium vero occasionem inveniendi, medicum. Gratia nemini annunciarari potest, nisi qui habuerit notitiam irae & reatus. Schom. ad Rom. I. 18. Utrumque igitur in praxi necesse conjugendum, Lex & Evangelium. Accusatio peccati est legis; Annuntiatio vero remissionis peccati est Evangelii. Vid. Heinsii Exercitat. Sac. ad cap. IV. 13. Gal.

§. LXII.

ET hoc est idem illud ipsum, quod pii Confessores sedulo sicut docent, legem esse
con-

contumacibus ita exasperandam, ut peccata inde agnoscant, imminentemque iram Dei exhorrescant; Non eo tamen modo, ut inde NB. desperent. Num ducere ad desperationem est idem ac ducere ad Christum? Et hæc etiam fuit mens B. D. Svebelii, dum in explicacione Catechetica dixerit: Lex est paedagogus ad Christum. Ad quæstionem: An legis moralis sit aliquis in conversione hominis usus, respondemus affirmando: Nam Oeconomia gratiæ Divinæ est quæ essentialia eadem sub Novo, quæ fuit sub Vet. Testamento; e. g. lege Ceremoniali ducebatur peccator ad Christum. Lex Ceremonialis urgendo peccati expiationem, usum legis præstabat, & sacrificiis præfigurando Christum, vices Evangelii supplebat. Utraque igitur doctrina, & Legis & Evangelii in conversione hominis conjungenda; Est itaque usus legis in conversione hominis omnino necessarius. Ita tamen prudenter urgenda est doctrina legis, ut peccator ducatur Ad Christum, non vero A Christo. Qvod fieret sane, si lex sola proponeretur. Nam in maximas angustias redigitur homo per legem & legalem Concionem, antegram accedat gratiae Evangelicæ sensus, qvod abunde nos docet Adami exemplum, qui, nondum auditio Evangelio, lege adeo perterritus fuit, ut a Deo, & non ad Deum, fugeret.

Sumitur vocabulum paedagogi vel pro doctrina typica de Christo venturo, ut in Epist. ad Gal., vel pro usu legis Moralis praeparatorio, qualis est in conversione hominis; & hoc sensu adhibetur in Libris Symbolicis, quorum mentem se sequutum esse fatetur B. Gerhardus in Loc.

Theol. Sect. XI. de triplici uero legis Moralis. § 203.
 Seqvemur autem, inquit, vulgatam illam enumerationem, in Libris Ecclesiarum nostrarum Symbolicis receptam, qva triplex usus legis statuitur 1; *πλησίας*, seu pædagogicus. 2. *Theologicus* *ἰδευηνος*. 3. *Theologicus didacticus*. Leges Ceremoniales, inquit idem *Gerhardus*, sunt exercitia primæ tabulæ, qvia determinant cultum Dei in prima tabula præscriptum per externas circumstantias. Leges Forentes sunt exercitia secundæ tabulæ, qvia itidem justitiam erga homines exercendam & in secunda tabula præscriptam per externas circumstantias determinant.

§. LXIII.

Hinc, cum in Oeconomia Vet. T. tantus esset legum, moralis, Ceremonialis & Forensis nexus, ut hæ illam perpetuo respexerint, non adeo facile dignoscitur, suborta Oeconomia Novi Test., qvicqvid harum legum sibi qvæque proprie vindicit. In Scriptura S. Vet. T. suo qvæque nomine expressa reperitur; In Novi autem Test. Scriptura veniunt una voce generaliori *τὸς νόος*, pro circumstantiis textus applicanda, & sæpe non sine summo interpretis negotio, præcipue, si legem Moralem & Cerem. respexeris. Unde factum est, ut haud raro videoas ad legem moralem relatum esse id, qvod proprie legis esse Ceremonialis, nos abunde docet adcuratior rei substratæ inspectio, sedulaqve collatio.

§. LXIV.

Adversariorum, qvibus cum negotium erat Paul-

lo, qvidam legem moralem morte Christi abrogatam omnino contendebant, qvidam legem Ceremonialem morte Christi non esse antiquatam, sed retinendam imposterum, observandamque, pertinaciter urgebant. Dicto adlato uterque omnino refutatur, si de lege Ceremoniali, uti omnino debet, ex Textus cohærentia explicetur; Sin vero legi morali adipicetur, eodem nullus eorum refutatur. Ex genuina eius explicatione concludimus ita: Si lex, quæ ad Christum erat pædagogus, sit morte Christi abrogata, & lex Ceremonialis erat pædagogus ad Christum, est illa morte Christi abrogata; deinde, si sola lex Cerem. sit pædagogus ad Christum, est illa sola morte Christi abrogata; Si illa sola abrogata sit, falsum est, legem Moralem esse abrogatam.

§ LXV.

Explacetur jam de lege Morali, & hæc erit conclusio: Lex Moralis est pædagogus ad Christum; lex, quæ pædagogus erat ad Christum, est abrogata: ergo lex Moralis abrogata. Porro, lex Cerem. non est pædagogus ad Christum, ergo morte Christi non abrogata: Ergo post mortem Christi continenter observanda. Hinc patet, Apostolum, si per pædagogum intellexisset legem Moralem, utriusque opponentium omnino concessisse, adeoque scopum, ad quem in disputando cum contradicentibus collineabat, nequamq; obtinuisse. Dicis, utramque legem, & Ceremonialem, & Moralem, esse ad Christum pædagogum. Respondemus: Ergo utraq; lex, & Cerem. & Moral. abrogata est,

est. Nam omne illud in Lege, quod paedagogicum erat ad Christum, est, Ipso tandem exhibito, abrogatum. Regeris: Lex Moralis, qva maledictionem ratione fiducialiter credentium est abrogata. Reponimus: Ergo qva maledictionem erat paedagogus ad Christum, & qvidem piis, non vero impiis. Lex Moralis est cordibus omnium hominum inscripta; Ergo aut omnibus, aut nulli, est ad Christum paedagogus. Qvibus rite observatis, facile videbit Lector Oculatus, nos neqve Scripturam S., neqve Libros Ecclesiæ nostræ Symbolicos sollicitasse, sed pie explicuisse, atqve ostendisse paedagogum ad Christum, seu doctrinam de Christo venturo, fuisse solam legem Ceremonialem, cujus Christus erat

FINIS.

Vitia Typographica graviora corrigenda ita:

Pag. 2. lin 7. leg. qvam. §. IV. lin. 3. exauctoratam. §. IX. lin. 4. perturbabant. §. XVI. lin. ult. Ceremonialis §. XVIII. lin. 11. abrogatam. §. XXIII. lin. 5. religioni. §. XXXI. lin. 2. infantes. §. XXXII. pag. 14. lin. 11. qvi sub lege sunt. Et lin. 15. Ethnicis. Et lin. 23. Ceremoniarum. §. XXXIII. lin. 6. impletione. §. XL. lin. 10. Gen. XVII. p. 28. lin. 2. eodem. p. 30. lin. 1. exciderit.

* * *